

Megelőző csapás

Mielőtt vádlóim éleznék késeiket a ké-sőbb mondanók miatt, leszögezem: valóban egészen rendkívüli helyzet van, és ez indokolja a szokásos jogrendtől eltérést a joguralom elméletében megalapozott mértékben. Egyáltalán nem kifogásolom a távolságtartást előíró, a lakosságot lehetőleg otthonába kényszerítő, a nemzetközi mobilitást gyérítő intézkedéseket, az egészségügyi rendszer kapacitásaira koncentrálo lépéseket és így tovább. Mi kelthet akkor indulatot?

Három tételem. Egy: mély a fogalmi zavar a kormányideológiában arra vonatkozóan, mivel alkotunk szolidaritási közösséget. Kettő: elítélendő, hogy embereket egyetlen tollvonással kizárnak abból az országból, amelyben élnek. Három: az EU szuverén államokara darabolása tévút, Lajos téved.

A tét: akarunk-e egy világméretű járványban az EU országaival és az EU-polgárokkal szolidaritási közösséget vállalni, erőforrásainkat (gumikesztyűnket, maszkjainkat, tartalékainkat) egymás közt igazságosan megosztva közösen harcolni a COVID-19 ellen, ahogyan azt most Németország teszi, önként ellátva nehéz olasz eseteket, vagy abba a végzetesen téves házmesteri illúzióba ringatjuk magunkat, hogy ha a kaput jól bezárjuk, bunkerunkba húzódunk, akkor minket nem érhet baj, s nem kell az utcán maradtakkal törődnünk. Elvárjuk, hogy az EU (azaz a többi tagállam) segítsen, de polgáraikkal és a nálunk élő, nem EU-állampolgár külföldiekkel túl elbánunk.

A békeidőben gyakorolt jogok – röviden

Magyarországon két nagy törvény szabályozza a külföldiek beutazását és itt-létét. A 2007. évi I. törvény, az Európai Gazdasági Térség (EU + Izland, Liechtenstein, Norvégia) és a nem EGT-tag Svájci polgáraitól és családtagjaiktól (ők a „szabad mozgás jogával rendelkező külföldiek”), a 2007. évi II. törvény pedig a „harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról” szól. Mindkettőnek összhangban kell állnia a Magyarországot kötelező emberi jogi egyezményekkel, az Európai Unió alapító szerződésével és uniós polgárok mozgá szabadságáról, valamint a huzamosan tartózkodó külföldiekről szóló irányelvekkel.

Természetesen a konkrét normák mögött alapelveket is figyelembe kell venni. Ilyenek – megint a teljesség igénye nélkül – a család egységének az elve, a diszkrimináció tilalma, a jogállamban megkívánt előreláthatóság és egyértelműség követelményei, valamint a szerzett jogok sérelmének a tilalma.

A külföldiekre vonatkozó magyar jog körülbelül egy tucat tartózkodásra jogosító engedélyt ismer. Nagyon sűrítve a lényeg: az EGT-polgár három hónapig minden papír nélkül maradhat. Azt követően is joga van maradni, ha van megfelelő vagyona vagy jövedelme. Ekkor ki kell váltania egy regisztrációs igazolást, amellyel élete végéig élhet Magyarországon (ha van érvényes úti okmány). Az EGT-polgár harmadik országbeli családtagja három hónap után tartózkodási kártyára jogosult, amellyel gyakorlatilag addig élhet itt, ameddig az EGT-állampolgár. Nekik van „lakóhelyük”. (A magyar jogban már nincs „állandó lakóhely” és „ideiglenes lakóhely”, csak lakóhely és tartózkodási hely.) A regisztrációs igazolás vagy a tartózkodási kártya birtokosa vízum nélkül, feltételek nélkül beléphet Magyarországra. Az EGT-polgár (és családtagja) dönthet úgy, hogy öt év után úgynevezett „állandó tartózkodási kártyát” vált ki, ami több védelmet nyújt a kiutasítás ellen, és gyakorlatilag letelepedett („bevándorolt”) külföldivé teszi a birtokosát.

A harmadik állam állampolgárai (akik nem külföldi EGT-állampolgár családtagjai) vízum, tartózkodási engedély, nemzeti letelepedési engedély vagy – öt év után – EK letelepedési engedély alapján tartózkodhatnak élnek hazánkban.

Az elhibázott kilitás

A március 11-én elfogadott 41/2020-as kormányrendelet eredetileg a Dél-Koreából, Iránból, Kínából és Olaszországból érkező nem magyar állampolgárok belépését tiltotta meg, kivéve az innen érkező, „állandó tartózkodási kártyával rendelkező” EGT-polgárokat. A március 16-án, este megjelent

NAGY BOLDIZSÁR:

A külföldiek kitiltásáról

Az EU és a bunker

- Háromba? Nem. Négy egyforma darabba vágtam... Talán nem jól tettem? - De jól tetted, édes, jó Lajosom - mondta Mariska. - Te mindig tudod, mit hogyan kell csinálni. (Örkény István: Tótek)

módosítás a belépés tilalmát minden külföldre kiterjesztette, bárholonnan érkeznének is, továbbra is kivéve az „állandó tartózkodási kártya” birtokosait. Ismét változott a helyzet, amikor a kormányrendelet hatályvesztése előtt, március 26-án Müller Cecília tiszti főorvos kibocsátotta „normatív határozatát”, amelyben megváltoztatta a kivételzetek körét. Most ezek az „állandó tartózkodásra jogosult” EGT-állampolgárok – akár kiváltották a kártyát, akár nem.

Mi a baj ezzel a szabállyal? Az, hogy életidegen, jogsértő és diszkrimináló. Mielőtt kifejténém, még egyszer hangsúlyozom, hogy az utazások korlátozását támogatom, hiszen az a vírus terjedését lassítja. 2018-ban külföldiek 58 millió látogatást tettek Magyarországon, ebből 18 millió tartott több napig. Az ilyen rövid látogatások kiiktatása észszerű.

A magyar szabály azonban túlmegy az alkalmi beutazás tiltásán. Gyakorlatilag határozatlan időre szünteti a Magyarországon élő körülbelül 150 000 külföldi közül azokat, akik március 16-án éjjel külföldön voltak, és nincs állandó tartózkodási kártyájuk, vagy nem éltek itt folyamatosan legalább öt évet.

Tehát: az összes itt dolgozó kínai, amerikai, indiai és egyéb nem EGT-polgár szakember éppúgy kiiltatott, mint a magyar állampolgárok harmadik országbeli házastársa, nem is beszélve a papírral nem dokumentált kapcsolatokról. S nemcsak a harmadik állam-beli állampolgárok az áldozatok, hanem azok a németek, franciák, angolok és más EU-polgárok is, akiknek nincs állandó tartózkodási kártyájuk, vagy nem éltek itt öt évet. A jogbizonytalanság mértékét mutatja, hogy a 16 éve budapesti lakos Lothar Matthäusnak és orosz feleségének a külügyminiszter közbenjárására volt szüksége a visszatéréshez. (Mások aligha kaptak megnyugtató sms-t Szijjártó Péterrel, ígérve helyzetük rendezését.) Kíváncsi vagyok, mennyire tizedelte meg az Audi, az Opel vagy a Suzuki vezetését az előre nem látott intézkedés. S az is érdekel, mekkora a lobbierjük a szabály megváltoztatásához. Remélem, tekintélyes.

A kiszámíthatatlanság csak nőtt a tiszti orvosi határozat nyomán, ó ugyanis a kártyát (mint objektív elemet) már nem kívánja meg, csak a jogosultságot. Ez elméletileg enyhítést is jelenthet, hiszen az öt éves regisztrációs igazolás is elegendő lehet a jogosultság bizonyításához.

Életidegen

A családok szétszakítása, a szakember elvágása a munkahelyétől, a diáké életviteli intézményétől embertelen és értelmetlen. Feltehetően néhány ezer itt élő külföldi lehetett Magyarországon kívül azon az éjjelen. Az ő hazatérük semmilyen kimutatható mértékű kockázatot növekedéssel nem jár, különösen, ha vállalniuk kell a 14 napos karantént. Tudomásul kell venni, hogy a legtöbb EGT-polgár nem vacakolt az állandó tartózkodási kártya kiváltásával, éppúgy nem, ahogyan az EU országában dolgozó magyar állampolgárok döntő többsége sem. Jó esetben három hónap után regisztráltak, s van regisztrációs igazolásuk.

Mindazokat, akik évekkal, évtizedekkel ezelőtt életük súlypontját ide helyezték át, vissza kell engedni, amikor is, ha tartózkodási engedélyük nem „állandó tartózkodási kártya”, hanem bármilyen dokumentum, amely három hónapnál hosszabb itt-tartózkodásra hatalmaz fel.

Jogsértő

A magyar szabályozás jogsértő. Ezen nem változtat az sem, ha találnak más országot is, amely ugyanilyen drasztikus szabályt fogadott el. A szólás-

szabadság korlátozása nem vált jogszerűvé attól, hogy a teljes szocialista világ – és még számos diktatúra – alkalmazta. Miért jogsértő? Egyrészt, mert a veszélyhelyzet meghirdetése alkotmányos. A járványhoz kapcsolódó intézkedéseket az egészségügyi törvény alapján is el lehet rendelni, mutatja ezt a tiszti főorvosi határozat. A gazdasági könnyítéseket a kormány vagy az ülésére képes parlament napok alatt elfogadhatja. Minden egyébre elegendőek a katasztrófavédelmi törvényben megadott felhatalmazások.

Másrészt a Magyarországra belépés szabályozása ellentétes az EU joggal és az azon alapuló magyar joggal. Nem az ellenőrzéssel van a baj. A schengeni belső határon a határellenőrzés rendkívüli esetekben helyreállítható, s annak megtörténtével egyetértek. Viszont az EGT-polgárok és családtagjaik „beutazáshoz és tartózkodáshoz való joga [csak] az arányosság elvének betartásával és az érintettnek kizárólag olyan személyes magatartása alapján korlátozható, amely valódi, közvetlen és súlyos veszélyt jelent a közrendre, a közbiztonságra, a nemzetbiztonságra vagy a közegészségügyre”. Ezt mondja ki az EU jog és az azt végrehajtó törvény a szabad mozgásról. Ez kizárja a csoportos kirekesztést, hiszen itt a személyes magatartásnak kell közvetlen és súlyos veszélyt jelentenie. A vírus terjedésének lehetősége egy olyan országban, ahol amúgy is terjed a vírus, biztosan nem személyes magatartással okozott súlyos veszély, hiszen a belépőről helyben megállapítható, hogy vírus hordozó-e vagy sem, s ha nincs elég gyorsan, akkor karanténba küldhető. A Magyarországon élő külföldiek esetén a karantén indokolt és arányos intézkedés, a kirekesztés, azaz a gyakorlati száműzés nem.

A bizottság 2020. március 16-án sürhetési iránymutatásokat adott ki a tagállamoknak. A 21. iránymutatás szerint nem szabad különbséget tenni a saját állampolgár és az adott országban lakó (resident) bármely külföldi (EGT-polgár és harmadik ország állampolgára) között, mindkét csoport tagjait azonos feltételekkel kell beengedni. Az iránymutatás azt is világossá teszi, hogy a tagállamoknak elő kell segíteniük azok átutazását, akik egy másik EGT-ország állampolgárai vagy ott élő külföldiként hazautaznak.

A hazatérés emberi jog, attól csak rendkívüli, egyéni okból fosztható meg valaki (például, ha büntetését tölti külföldön). A „saját ország”, ahova joga van az emberek hazatérnie, nem feltétlenül az állampolgárság állama, az magában foglalja az állandó lakóhely országát is – ezt mondta ki az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága a szabad mozgás jogához fűzött 1999. évi, 27. számú általános kommentárjában. A hazatérés lehetővé tevő tranzit sem megtiltható.

A schengeni külső határ (és az itt az az egy tekintet alá eső magyar–horvát és magyar–román határ) tekintetében a bizottság március 16-i közleménye (COM [2020] 115 final) irányadó. Ézt másnap Orbán Viktor, állam- és kormányfő társával egyetértve, jóváhagyta. Így ez az EU külső határra vonatkozó politikájának az alapja, amit a tagállamok saját hatáskörükben hajtanak végre. A kiindulópont az, hogy ha a külső határon egységes utazási korlátozást léptetnek életbe, akkor a belső határokon gyakorolt korlátozások felszámolhatóak. Ennek érdekében az állam- és kormányfők megállapodtak: a tagállamok, valamint Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc 30 napra megtiltja a harmadik államok állampolgárainak a „nem alapvető fontosságú” (nonessential) beutazást. Az ideiglenes utazási korlátozásnak azonban „mentességet kell biztosítani az összes uniós tagállam és schengeni tár-

sult állam állampolgárai számára az otthonukba történő hazatéréshez. E mentességet az alábbiakra kell alkalmazni:

- az összes uniós polgár és a schengeni társult államok összes állampolgára, valamint családtagjai;
- azon harmadik országbeli állampolgárok, akik a huzamos tartózkodásról szóló irányelv értelmében huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkeznek, valamint azon személyek, akik más uniós irányelvekből vagy nemzeti jogszabályokból eredően tartózkodási joggal, vagy pedig hosszú távú tartózkodásra jogosító nemzeti vízummal rendelkeznek.”

Ezt kell követnie a magyar jogalkotónak.

Diszkrimináló

A most hatályos szabály diszkriminál egyfelől az állandó tartózkodási kártyával rendelkező vagy legalábbis arra jogosult és az azzal nem rendelkező, illetve arra nem jogosult, de élete súlypontját ugyanúgy Magyarországra áthelyező EGT-polgárok között, másfelől a huzamosan itt élő EGT-polgárok és az ugyanúgy huzamosan itt élő (letelepedett) harmadik országbeli állampolgárok között.

Vegyük az első: ha elfogadjuk is azt, hogy a rövid távra érkező EU-polgárt ki lehet tiltani (bár a bizottság ellenzi ezt), akkor sem létezett észszerű, a különbségtétel szükségességét és arányosságát egy demokratikus társadalomban igazoló ok, amely szerint a hat éve regisztrációs kártyával Magyarországon élő német, aki hazament március 16-án, nem térhet vissza, de az ugyanúgy hat éve itt élő másik német (francia etc.), aki tavaly kiváltotta az állandó tartózkodási kártyát, visszatérhet. Helyzetükben nincs olyan jogilag értékelendő különbség, amely a családi és magánélethez vagy a tulajdon élvezetéhez fűződő jog drasztikus korlátozását indokolná. Mindketten itt fizetnek adót, részt vehetnek az önkormányzati választásokon, a magyar tb-rendszer tagjai, egyformán veszélyesek vagy veszélytelenek közegészségügyi szempontból.

Ha a gyakorlat megengedi majd a tiszti főorvosi határozat tág értelmezését, akkor a fenti két kategória különbsége eltűnik, viszont továbbra is homályos marad, hogy aki kevesebb mint öt éve él itt EGT-polgárként, az visszatérhet-e, hiszen potenciálisan jogosult az állandó tartózkodásra, de a kártyára csak az ötödik év után lesz.

Most pedig a második diszkriminációról: az EGT-polgár és a harmadik ország (több mint 160 ország) állampolgárai közötti különbségtételről, az utóbbiak totális kirekesztéséről. Ha ugyanúgy hat éve itt élnek, ugyanazt fizetik, mint német kollégájuk, akkor ok miért nem jöhetnek vissza, nekik miért van kevesebb joguk a családi élethez etc.? Erre nincs értelmes válasz.

Az EU a saját polgár és a harmadik ország polgára között a munkerőpiac védelmében tett és tesz különbséget, azaz tisztán gazdasági okból. A nem gazdasági alapú jogok tekintetében azonban a törekvés az, hogy az EU-ban élő harmadik állam-beli polgárok és az EU-polgárok jogai közeledjenek: a schengeni területen belüli szabad mozgás mindenkit megillet, a huzamosan tartózkodó nem EU-polgárok bármelyik tagállamba átköltözhetnek, a nem EU-polgár családtagok a legtöbb esetben az EU-polgár jogait gyakorolhatják. A harmadik országok huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező állampolgáraitól szülő irányelv adott-nak veszi, hogy a személy mindenkor visszatérhet az engedélyt kiadó országba, és onnan kiutasítani csak akkor lehet, ha az illető „tényleges és kellően súlyos veszélyt jelent a közrendre vagy a közbiztonságra”. Az esetek nyolcvan

százalékában tünetmentesen lezajló vírusbetegség nem ilyen veszély, de ha az lenne is, egy negatív teszt bizonyíthatja, hogy a konkrét személy nem veszélyes.

Nincs magyar sorsközösség

A harmadik államok polgárainak kitiltása agyoncsapja a Kárpát-medencei magyarság egységének ideológiáját. A kettős állampolgárságra szert nem tett magyarokat úgy kizártuk, mint a pinty: nem jöhetnek ideköltözött gyermekükhöz a vajdasági öreg szülék, a kárpátaljaiak, de még a felvidékiek sem. A tiszti orvosi határozatig beléphetett viszont az a körülbelül másfél-kétfélmillió magyar állampolgár, aki soha nem élt itt, nincs is magyarországi lakcíme, de van tanúsítható magyar állampolgársága. (Ők a kedvezményesen honosítottak, valamint az emigránsok leszármazottai, akiknek van állampolgárságuk igazoló okmányuk). Müller Cecília határozata viszont őket is kizárta: akinél a Magyarországra lépéskor van Covid-19 gyanú, az hatósági karanténba kerül, akinél nincs, de magyarországi lakhelye vagy tartózkodási helye sincs, annak el kell hagynia Magyarországot területét (ahova még be sem lépett), kivéve, ha nincs hova mennie, mert akkor karanténba kerül. Így tiltjuk ki egészséges honfitársainkat a nemzet megvédése jegyében! Ne jöjjenek haza rokonaitkal ellátni, még azok sem, akik innen mentek külföldre dolgozni és feladták lakcímeiket! Szóval, sem az etnikai kötődés, sem a magyar állampolgárság nem számít: aki nem a „trianoni” Magyarországon lakik, azal nem vállalunk sorsközösséget.

Közös cselekvés v. bunkerba húzódás

Az EU közös közbeszerzésen szerzi be a védekezéshez szükséges gépeket, közös járatokkal koordináltan hozza vissza a világ távoli pontjain rekedt EU-polgárokat, hatalmas összeggel támogatja az oltóanyag kifejlesztését, intézkedik arról, hogy az áruszállítás külön sávokban folyamatos legyen a határokon keresztül, lazít az állami támogatások és a megengedett deficit szabályain, szabadon elérhetővé teszi orvosi műszereket szabadalmait, hogy nagy számban lehessen gyártani őket, lélegeztetőgépekből, védőmaszkokból és egyéb egészségügyi eszközökből álló stratégiai készletet hoz létre, amit finanszíroz, és a legraszorultabb tagállamok részesülnek belőle. A magyar kormány lépései közismertek.

Egy világméretű járvány ellen nem lehet csupán nemzeti szinten hatékonyan védekezni. A védekezés a teljesen helyitől (lakóház, szomszédság) a globálisig (WHO, világméretű tudományos együttműködés, műszerimport) terjed. Az államhatárnak és az államterületnek nincs kitüntetett szerepe, csupán egy a (funkcionális) védvonalak közül.

Galád az a megközelítés, amely a járvány elleni védelmet szolgáló gépeket, felszerelést importálni akarja, de ezek exportját megtiltja. Embertelen az a szabály, amely semmibe véve az érintettek jogait családokat szakít szét, berendezett épületek robbant fel, miközben e lépések hozzájárulása a védelem szintjéhez elhanyagolható, és az érintettek mint veszélyforrások egy kéthetes otthoni karanténnal semlegesíthetők. Hazudik, aki azt állítja, hogy a szuverén autarchia bunkerjébe menekülve jobban járunk, mint ha az EU-val s általában a világ országaival egyesítve erőinket szolidánsan lépünk fel, ahogyan azt az EU alapszerződése meg is követeli. A király a bunkerben is király, de amikor a pandémia múltával előbújik, a többiek, a világban dúló járványt egyesült erővel legküzdők úgy kezelik majd, mint pestisest. És így bánnak a népével is, amely nem szállt síkra az együttműködésért.

mindennapkovnyv.hu
A KÖNYVPORTÁL

VIDEÓK - CIKKEK - INTERJÚK